
Mihai Dumitru (n. 1981 în București) este jurnalist din 1997, când a semnat primul text în Cotidianul. Are în palmares mii de articole scrise, comunicate de presă, texte pentru TV și discursuri politice, iar în prezent publică editoriale de analiză politică pe platformele digitale Adevărul, Republica și Contributors. A mai activat ca PR și consultant în comunicare și urmează în prezent o carieră universitară.

Se mândrește cu faptul că în 2009 i-a convins pe producătorii emisiunii Top Gear să realizeze un episod în România și că i-a cunoscut pe Jeremy Clarkson, Richard Hammond și James May în timpul filmărilor de pe Transfăgărășan.

Călător cu bicicleta prin Dobrogea și Bărăgan, este invitat ocazional să comenteze în direct competiții auto la postul TV Eurosport, are o pasiune pentru istoria antică greco-romană și colecționează obiecte de artă tradițională în casa de la țară din satul Zimbru (jud. Călărași).

Din anul 2020 este doctorand în științele comunicării la SNSPA și cercetează fenomenul războiului informațional și al dezinformării prin teoriile conspiraționiste.

MIHAI DUMITRU

USR

PARTIDUL ANTI-SISTEM

TRITONIC

Tritonic Books

București – 2022

Mihai Dumitru

USR: Partidul anti-sistem

Copyright © Mihai Dumitru, 2022

Contact și feedback via <https://www.facebook.com/PartidulAntiSistem>

Copyright © TRITONIC 2022 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzelor nr. 5, București

e-mail: editura@triton.ro

www.triton.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):

http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare Media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DUMITRU, MIHAI

USR Partidul anti-sistem / Mihai Dumitru. - București : Tritonic Books, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-588-1

32

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocaru

Comanda nr. CM04/2022

Bun de tipar: Aprilie 2022

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

Cuprins

PROLOG.....	7
CE ÎNSEAMNĂ PARTID ANTI-SISTEM?.....	10
CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII ANTI-SISTEM ÎN ROMÂNIA.....	20
ISTORICUL USR.....	40
• DE LA USB LA USR.....	41
• DE LA RO100 LA PLUS.....	77
• FUZIUNEA USR PLUS.....	90
IDEOLOGIA USR.....	99
• PROGRESIȘTI vs. CONSERVATORI.....	108
LEADERSHIP ÎN USR.....	119
LUPTELE INTERNE DIN USR.....	167
DEMISIONARI, EXCLUȘI, SUSPENDAȚI.....	178
TEME POLITICE.....	216
• FĂRĂ PENALI ÎN FUNCȚII PUBLICE.....	217
• PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ECOLOGIA.....	220
• JUSTIȚIA ȘI STATUL DE DREPT.....	226

• INFRASTRUCTURA ȘI TRANSPORTURILE.....	227
• RELIGIA ÎNTR-UN STAT LAIC.....	229
• MINORITĂȚILE NAȚIONALE.....	232
• COMUNITATEA LGBT+.....	235
• REPUBLICA MOLDOVA.....	238
• RĂZBOIUL DIN UCRAINA.....	243
CAMPANII DE DEFĂIMARE ÎMPOTRIVA USR.....	245
PROFILUL ALEGĂTORULUI USR.....	264
ORGANIZAȚIILE LOCALE.....	275
COMUNITĂȚILE VIRTUALE.....	383
LA FIRUL IERBII.....	387
ÎN LOC DE CONCLUZII.....	404
BIBLIOGRAFIE.....	412

PROLOG

Interesul față de Uniunea Salvați România îl am de la înființarea partidului, ca absolvent de studii în științele politice. Tot în anul 2016, un coleg de masterat, în Comunicare Politică, Marketing Politic și Electoral de la SNSPA, candida pe lista de Camera Deputaților în circumscripția Constanța. Am dat curs invitației lui de a-l însoți pe teren în campania electorală, ca prieten și mentor în comunicare, și am avut parte de o experiență de neuitat, care mi-a modelat înțelegerea fenomenului politic românesc, începând de la firul ierbii.

Aveam să cunosc oameni care au deveni lideri ai partidului, pe plan local sau național. Înainte și după campania electorală pentru alegerile parlamentare din 2016, am avut și privilegiul de a asista, fie și dintr-o margine din care se vedea ori se afla rapid aproape tot ce se petrecea în interior, cum s-a organizat și operaționalizat într-un timp scurt acest partid atipic în peisajul politic românesc.

Conform tipologiei clasice (Duverger) a partidelor politice, USR-ul din anul 2016 nu era propriu-zis un partid de cadre, deși avea un număr mic de membri, iar unii din ei veniseră din ministerele cabinetului tehnocrat condus de Dacian Cioloș. La fel cum nu era nici partid de masă, cu toate că societatea civilă jucase într-un fel rolul pe care teoria politică i-l acordă

CE ÎNSEAMNĂ PARTID ANTI-SISTEM?

Sintagma „partid anti-sistem” a prins rădăcini în vocabularul științelor politice și este aproape zilnic utilizată în discursul știrilor de presă. Adesea, sunt etichetate ca fiind anti-sistem acele formațiuni politice ori grupări civice cu o agendă considerată radicală, orientată explicit către demantelarea unui *statu quo*² pe care îl consideră viciat, corupt, nedrept ori pur și simplu învechit și neperformant. Cu rare excepții, orice sistem politic de pe mapamond, din impuls de autoconservare, apără și perpetuează acest *statu quo* care îi legitimează puterea asupra societății.

A fi anti-sistem în zilele noastre poate să comporte atât valențe negative, cât și pozitive, în funcție de maniera subiectivă în care cel ce lipește această etichetă percepe sistemul politic apărător al *statu quo*-ului. Un partid care luptă pe căi politice împotriva unui regim autoritar opresiv pentru a reda cetățenilor libertatea și altul care urmărește să răstoarne o conducere aleasă democratic pentru a instaura dictatura se califică în egală măsură pentru eticheta de anti-sistem.

² În latină înseamnă literal „starea în care”, prin care se înțelege situația existentă, starea de fapt sau de drept curentă.

Când politologul italian Giovanni Sartori a brevetat conceptul de partid anti-sistem într-o lucrare publicată în 1966, se referea la partidele totalitare din perioada interbelică și postbelică, respectiv mișcările politice fasciste, naziste și comuniste. Teoria lui Sartori, elaborată zece ani mai târziu, identifica cinci categorii de sisteme partinice, între care numai acela pe care îl numea pluralist polarizat avea între trăsături premisele apariției partidelor anti-sistem. Pe acestea din urmă le definea ca formațiuni care nu recunosc legitimitatea regimului politic existent și care încearcă să-l submineze, nu de puține ori prin mijloace violente sau măcar neconstituționale.

Partidul național-socialist german al muncii (NSDAP), care a funcționat până în 1945, se încadra cu lejeritate în această descriere. În discursurile lui Hitler încă de la finele anilor 1920, nu doar vechile elite politice erau considerate vinovate de situația precară a Germaniei, ci și regimul democratic din țară. De aceea, în viziunea NSDAP, se impunea atât înlocuirea politicianilor vremii, cât și a întregului sistem politic existent. Iar naziștii n-au întârziat să distrugă democrația parlamentară germană, imediat după ce au preluat puterea prin alegeri libere, în 1933 și 1934.

Însuși Giovanni Sartori, în lucrări mai recente, a nuanțat portretul-robot al unui partid anti-sistem, iar politologii contemporani au propus la rândul lor diferite forme de reevaluare conceptuală. În deceniile care au urmat patentării conceptului de partid anti-sistem, acesta și-a lărgit aria de cuprindere, depășind sfera analizei politice comparate. Astfel că apare în studii empirice centrate pe diverse aspecte ale vieții regimurilor democratice, pentru a indica riscurile și provocările la adresa stabilității acestor sisteme. Ceea ce înseamnă că nu trebuie pus semnul egalității între partidele anti-sistem din zilele noastre și cele pe care Sartori le eticheta astfel.

Un termen apărut în literatura de specialitate în anii 1960, menit să aducă o diferențiere fină, este cel de partid *anti-establishment*, care în limba română este adesea asimilat termenului clasic de partid anti-sistem, mai ales prin prisma dificultății de traducere exactă a celui dintâi.

Relativizarea conceptului de partid anti-sistem a determinat în ultimele două decenii introducerea în literatura de specialitate a unui alt termen, *anti-systemness*, cu scopul de a oferi o plajă de comparație în funcție de gradul în care diverse partide și mișcări politice se încadrează în limitele conceptului. Un partid poate avea un *anti-systemness* mai mic sau mai mare, în funcție de intensitatea cu care partidul luptă împotriva sistemului. Evaluarea intensității se efectuează de către cercetătorii în științe politice prin intermediul unei grile comparative, însă fără a avea la dispoziție o scară gradată, iar standardele și metodologia pot să difere de la un evaluator la altul.

Democrația, statul bunăstării sociale și capitalismul de tip occidental sunt creditate cu meritul de a fi pacificat societatea și de a fi ridicat standardul de viață în țările care le-au adoptat ca model politic și economic, în special după al Doilea Război Mondial. Până la sfârșitul secolului XX, aproape toate țările din Europa de Est s-au aliniat acestor modele de organizare a societății. În același timp în care țările libere și prospere exportau democrația în toate colțurile lumii, tocmai în Occident și-a făcut loc așa-numitul „sindrom al oboselii democrației”. Istoricul belgian David Van Reybrouck pune acest sindrom occidental pe seama faptului că instituțiile democratice au rămas aproape neschimbate din secolul al XVIII-lea până în azi. Având la origine o neîncredere crescândă a cetățenilor nu doar în politicieni, ci și în sistemul politic în sine și în instituțiile sale, oboseala democrației se manifestă printr-o prezență redusă la urne și prin scăderea numărului de membri de partid, în paralel cu ascensiunea electorală a partidelor care luptă cu sistemul.

Jonathan Hopkin evită să numească „populiste” partidele anti-sistem, cu toate că aceasta le este eticheta în mass-media și, parțial, în mediul academic. Populismul este de regulă definit prin discursul său anti-elitist, care pretinde că reprezintă întregul popor și condamnă instituțiile politice pentru că trădează ori nu apără în mod eficient interesele poporului. Însă cele mai multe partide contemporane anti-sistem pot fi considerate populiste, deoarece ele exprimă împotrivirea vehementă față de un sistem politic împietrit și consideră că politica trebuie adusă mai aproape de cetățean. Cu alte cuvinte, partidele anti-sistem pledează pentru o formă de conducere politică bazată mai explicit pe voința populară și mai sensibilă la oamenii pe care vrea să-i reprezinte.

Hopkin avertizează că termenul „populist” mai utilizat într-un sens foarte larg, pentru a defini mișcări xenofobe, pe cele care resping pluralismul politic ori pe politicienii demagogi și măsurile lor economice cu obiective pe termen scurt, în detrimentul beneficiilor pe termen lung. Ca urmare, termenul a căpătat o conotație peiorativă, care subminează o analiză serioasă, întrucât atribuie caracteristici negative și unor partide care nu le merită. A-i descrie ca populiști pe catalanii pro-independentă, Mișcarea 5 Stele din Italia sau partidul grec Syriza implică riscul de a-i asocia cu tendințele autoritariste ale lui Trump, Le Pen sau Salvini. În schimb, a-i numi anti-sistem sintetizează faptul că toate cer schimbarea fundamentală a actualului sistem politic și economic.

Criza financiară de la finele primului deceniu al mileniului nostru a accentuat sentimentul de alienare a cetățenilor de politicienii aleși democratic, care exercitau puterea în numele lor. Mulți oameni nemulțumiți au vrut schimbare, iar aceasta trebuia să vină din afara sistemului și să i se opună. Întrucât ideea de politică însăși căpătase o conotație profund negativă, trebuia ca noii lideri anti-sistem să nu mai fi făcut politică anterior sau să nu provină din partidele existente.

Formațiunea care a remodelat ideea modernă de partid anti-sistem este Mișcarea 5 Stele, înființată în 2009 de Beppe Grillo, actor de comedie și blogger, împreună cu omul de afaceri Gianroberto Casaleggio. Fondarea partidului a fost prefătată de câțiva ani de activism intens în mediul online și de un gest major de frondă la adresa sistemului politic din Italia, prin organizarea *Vaffanculo Day*. O manifestație publică desfășurată în 2007 în piața centrală din Bologna, V-Day, al cărei nume era un îndemn obscen către toți politicienii din Italia, a fost declicul pentru M5S.

La temelia ideologică a M5S stă anti-partidismul sau concepția că partidele au prea multă putere și că de preferat este participarea directă a cetățenilor în politică, prin mijloace digitale conectate la Internet. Mișcarea 5 Stele a intrat în sistemul politic prin înregistrarea legală ca partid și prin câștigarea de mandate pentru membrii săi, de la consiliile locale și regionale până la Parlamentul European. Însă formațiunea condusă în prezent de fostul premier Giuseppe Conte vizează înlocuirea sistemului democrației reprezentative cu o utopie cunoscută în științele politice drept „E-democrație” sau democrație directă, exercitată electronic. Începând cu 2010, populismul anti-sistem al Mișcării 5 Stele are priză tot mai mare în rândul electoratului din Italia. După accederea în Parlamentul European, în 2014, M5S a câștigat doi ani mai târziu primăriile din Roma, respectiv Torino, iar în alegerile parlamentare din martie 2018 a devenit partidul cu cele mai multe mandate în legislativul național și a format coaliția de guvernare.

Anul politic 2016 a marcat ascensiunea fulminantă a lui Donald Trump, afacerist excentric și vedetă de *reality show*. Adesea descris în presa de peste Ocean ca „personalitate anti-sistem”, Trump a amplificat nemulțumirea unor concetățeni la adresa unui *establishment* american pe care unii îl percepeau ca opresiv, alții slab ori servind interese

obscure. Venit din afara sistemului partinic și complet lipsit de experiență politică, Trump a dus o campanie agresivă care a convins 63 de milioane de alegători americani că Hillary Clinton, contracandidata sa, este întruchiparea sistemului corupt care trebuie răsturnat. Soția fostului președinte Clinton era portretizată de Trump ca vlăstar al unei dinastii politice care voia să pună din nou stăpânire pe conducerea Statelor Unite, în timp ce el însuși se prezenta ca omul proaspăt, neînrolat, un *outsider* care urmărea dezinteresat binele țării sale.

Unul dintre mesajele memorabile din prima campanie prezidențială a lui Donald Trump a fost promisiunea că, odată instalat la Casa Albă, va „drena mlaștina politică de la Washington”. Trump făcea referire nu doar la adversarii săi democrați din Congresul și din Senatul american, ci și la acei republicani moderați sau de modă veche care erau împotriva lui și pe care îi considera a fi în căldășie cu cei dintâi. Odată investit președinte al SUA, și-a continuat retorica anti-sistem, declarând război așa-numitului *deep state* („statul profund”) care ar controla din umbră chestiunile importante ale țării, fără să dea socoteală în fața poporului american. La origine, acesta era traducerea *mot-à-mot* în limba engleză a unei sintagme din limba turcă (*derin devlet*), care făcea referire la o alianță clandestină între anumiți lideri militari și civili din Turcia, dincolo de cadrul legal, pentru a influența mersul lucrurilor în stat. Peste Ocean, termenul a devenit titlul mai multor cărți și filme, începând cu anii 2000, dându-i-se înțelesul de asociere hibridă a unor elemente ale guvernului și ale unor părți din elita financiară și industrială, care conducea efectiv statul, în interes propriu și fără consimțământul celor conduși.

Trump a preluat sintagma la sugestia statului său, Steve Bannon, utilizând-o din 2017, ca justificare a acțiunilor sale de epurare a conducătorilor unor instituții publice. Făcând apel la teorii conspiraționiste, Trump înfățișa acest *deep state* împotriva căruia lupta ca pe o confrerie a serviciilor secrete

și a altor decidenți decât cei aleși la urne, precum cercul restrâns al plutocrației americane. Statul profund reprezenta inerția instituțională și rezistența sistemului administrativ la schimbare. *Deep state* era țapul ispășitor pentru problemele cronice ale societății americane, iar combaterea acestui adversar ascuns devenise principala preocupare a Casei Albe.

Ar fi totuși pripit să concluzionăm, analizând electoratul M5S sau al lui Trump, că un mesaj anti-sistem are trecere la un public nesofisticat. În Catalonia există din 1991 un partid de nișă, prin excelență anti-sistem, înființat de intelectuali și cu priză mai ales la alegătorii cu studii superioare: Candidatura Unității Populare (CUP). Se revendică a fi de stânga cu accente radicale, eco-socialist, republican și pro-independență față de Spania a catalanilor. Pe lângă separatism, CUP se poziționează împotriva actualului *statu quo* prin pledoaria pentru democrația participativă (larga implicare a cetățenilor în sistemul politic), simplificarea revocării din funcție a unui politician ales, naționalizarea companiilor private care oferă servicii publice și prin municipalism sau comunism. Acesta din urmă este o filosofie politico-economică de soriginte libertariană, care așează pe primul loc comunitățile autonome, lăsând la firul ierbii puterea de decizie.

Într-un capitol sugestiv intitulat „Intelectualii și revoluția”, autorii americani ai unui *vademecum* în știința politică au propus o explicație cvasi-general valabilă în lume pentru predispoziția intelectualilor de a nutri sentimente anti-sistem, tendință care s-ar evidenția mai ales când aceștia se asociază în partide politice: „Intelectualii sunt aproape peste tot nemulțumiți de starea de fapt a lucrurilor deoarece sunt foarte educați și familiarizați cu o varietate de idei, unele dintre ele utopice. Profesorii, avocații, jurnaliștii și alții care lucrează cu ideile au adesea o motivație profesională în criticarea sistemului. Dacă totul ar fi bine, ar fi puține de spus sau de scris. Deși uneori sunt mai înstăriți, intelectualii sunt rareori

bogați. Ei îi pot disprețui pe oamenii mai bogați, dar nu la fel de deștepți. Astfel de factori îi predispun pe unii intelectuali să dezvolte credința că sistemul poate fi înlocuit cu ceva mai bun” (Roskin *et al*).

După Primăvara Arabă din 2012 care a dus la căderea unor regimuri dictatoriale laice din nordul Africii și Orientul Mijlociu, în multe țări majoritar musulmane și-au făcut apariția partide anti-sistem cu coloratură religioasă, cel mai adesea de tip islamist. Mai nou, partide a căror agendă include introducerea în cadrul juridic a codului islamic *șaria*, care nu recunoaște unele valori fundamentale europene, precum democrația sau drepturile femeilor, au câștigat mandate în diverse structuri de reprezentare politică din Olanda și Belgia. Iar influența acestor partide anti-sistem religioase ar putea spori în viitor. Nu atât creșterea în număr a populației musulmane în Europa occidentală, cât mai ales ponderea în rândul acesteia a persoanelor cu convingeri religioase ultraconservatoare și cu slabă educație laică, este motivul pentru care partide cu agendă radicală se bucură de voturile multor alegători.

Cercetătorul italian Riccardo Marchi a publicat la mijlocul anului 2020 o carte despre partidul anti-sistem Chega din Portugalia și liderul său, André Ventura. Numele acestei formațiuni plasate pe flancul drept al scenei politice înseamnă „ajunge” în limba portugheză și se dorește a fi o frondă la adresa politicianilor cu vechi ștate de plată în Parlament. Este totodată o expresie a faptului că alegătorii s-au săturat de partidele *mainstream*. Ventura a înființat partidul Chega în primăvara anului 2019, primind membri disidenți ai celor două mari partide din Portugalia – PSD și CDS – laolaltă cu oameni noi în politică. Liderii Chega au ca trăsătură comună un nivel de educație superior mediei din politica portugheză, fiind adesea catalogat ca partid de intelectuali.

Marchi remarcă faptul că și alegătorii partidului Chega ies în evidență prin studii și aspirații superioare, cu deschidere

către ceva nou: „Sunt persoane între 30 și 40 de ani care au profesii liberale și educație universitară, care nu se înscriu în profilul tipic al electoratului dreptei radicale din Europa. Sunt persoane care anterior n-au avut nicio afiliere politică, au fost mereu neîncrezători în politică, de care niciodată nu s-au interesat, care au considerat sistemul de partide o mafie pentru o elită restrânsă și care acum văd în André Ventura ceva diferit”.

Carismaticul Ventura chiar este diferit de majoritatea politicienilor din țara lui. A publicat beletristică în tinerețe și a fost comentator sportiv, are un doctorat în drept public în Irlanda și predă el însuși la universitatea din Lisabona. A activat timp de 17 ani între social-democrați (PSD), înainte de a fonda partidul Chega, care l-a propulsat în forul legislativ al Portugaliei. Conservator, populist și anti-imigrație, dar adept al liberalismului în economie, Ventura se pronunță, între altele, în favoarea izolării comunității rome de restul populației.

Contactat de autor pentru detalii suplimentare, Riccardo Marchi spune că cercetarea sa în domeniul radicalismului de dreapta din Europa secolului XX l-a direcționat și către extremismul românesc interbelic al lui Corneliu Zelea Codreanu și reîncarnarea contemporană a mișcării legionare, sub forma partidului Noua Dreaptă. Cât despre Chega din Portugalia, Marchi definește clar acest partid ca fiind anti-sistem pentru că, cel puțin în discurs, formațiunea lui André Ventura pledează pentru o schimbare radicală a sistemului actual, incluzând trecerea la a IV-a republică portugheză, cu un regim prezidențial pur, în locul celui semi-prezidențial din prezent, precum și o amplă revizuire a Constituției.

Partidul anti-sistem al zilelor noastre înseamnă libertate deplină de a juca pe orice post, de la stânga la dreapta, pe tabla de șah a ideologiei, și de a fi contra ordinii politice stabilite. Această etichetă generică nu include o scală de comparație

sau de intensitate, de aceea partidele anti-sistem diferă foarte mult în materie de obiective și mijloace nu doar de la o țară la alta, ci și în cadrul aceleiași spațiu politic. Deoarece lupta partidului anti-sistem separatist din Catalonia este diferită de a celui islamist din Belgia, deși ambele au un grad ridicat de *anti-systemness*, prin prisma faptului că militează împotriva ordinii constituționale. Și cu totul altceva este lupta unor partide anti-sistem cu orientări de la populismul conservator până la progresismul neomarxist îndreptat contra ordinii instituționale ori cutumiare din unele țări europene sau din structurile UE. Ordinea împotriva căreia luptă partidele anti-sistem este instituită fie de partidele tradiționale dominante, dar tot mai metisate ideologic, fie de birocrați nealeși democratic.

Fiecare partid anti-sistem este unicat în felul său și necesită o analiză individualizată, ceea ce însă nu reduce valabilitatea și generalitatea teoretică a conceptului de partid anti-sistem.